

УДК 821.222

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2025.31.11>

Тетяна МАЛЕНЬКА, канд. філол. наук, доц.

ORCID ID: 0009-0007-0016-4602

e-mail: t.malenka@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Дмитро ПОТАПОВ, магістр

ORCID ID: 0009-0000-4779-2584

e-mail: potapow.dima01@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ІДЕЙНО-ХОДОЖНЯ СВОЄРІДНІСТЬ ТВОРЧОСТІ АББАСА МАРУФІ У РОМАНІ "СИМФОНІЯ МЕРТВИХ"

Вступ. Дослідження присвячене творчості Аббаса Маруфі (1957–2022) – представника іранської діаспорної літератури, яка відображає соціальні, культурні та психологічні процеси в іранському суспільстві. Актуальність зумовлена потребою осмислення цієї літератури як складника світового літературного процесу та браком її аналізу в українському академічному середовищі. Мета – виявити ідейно-художню специфіку роману "Симфонія мертвих" у контексті проблем ідентичності, міфу та культурної пам'яті.

Завдання. У межах дослідження було поставлено такі питання: 1) Які художні засоби формують змістову глибину роману? 2) Як у творі репрезентовано проблему особистої та колективної ідентичності? 3) Які міфологеми й архетипи лежать в основі образної системи роману? 4) Яку роль відіграє структура симфонії в композиційній організації тексту?

Методи. Матеріалом дослідження став роман Аббаса Маруфі "Симфонія мертвих". Аналіз здійснювався через послідовне прочитання та тематичне групування елементів тексту. Літературознавчий метод допоміг визначити жанрові та стиліові особливості твору. Історико-культурний підхід дав змогу виявити вплив соціальних і політичних контекстів. Міфологічний аналіз застосовано для інтерпретації образів, пов'язаних з іранською традицією. Семіотичний метод дозволив встановити символічні коди та глибинні смисли твору.

Результати. Установлено, що "Симфонія мертвих" побудована за принципом поліфонії, де кожен розділ – голос окремого персонажа. Це дозволяє автору досліджувати травму, внутрішній конфлікт, тему мистецтва й несвободи. Основні образи формуються навколо міфологем жертви, брата-дійника, фігури батька як носія традиційної влади. Твір поєднує модерністські художні форми з глибоко вкоріненою іранською символікою, передаючи кризу ідентичності людини між традицією і свободою.

Висновки. Дослідження дало відповіді на ключові питання щодо художньої природи роману. Аббас Маруфі поєднує міфологічні структури, символіку та модерністські прийоми для створення наративу про внутрішню боротьбу, соціальний тиск і пошук самовираження. "Симфонія мертвих" втілює індивідуальну трагедію як носій колективної культурної пам'яті та репрезентує нову форму іранської діаспорної літератури. Практичне значення полягає у включенні твору до академічного обігу та сприянні міжкультурному діалогу.

Ключові слова: іранська проза, культурна ідентичність, модернізм, архетип, міфологема, родинна драма, інтертекстуальність, символічна структура.

Вступ

Актуальність дослідження. Сучасна іранська діаспора сформувала потужний пласт літератури, що осмислює досвід вигнання, кризи ідентичності, конфлікт між традицією і модерністю. У центрі цих художніх пошуків опиняється творчість Аббаса Маруфі, одного з найвідоміших іранських письменників кінця ХХ ст. Його роман "Симфонія мертвих" привертає увагу як зразок глибоко символічного, багаторівневого художнього осмислення внутрішніх і зовнішніх конфліктів особистості на тлі соціальних і культурних трансформацій. Твір розгортає трагічну історію родини Ургані в контексті післявоєнного Ірану, через що наратив набуває рис філософсько-психологічного і соціокультурного роману. Попри інтерес дослідників до літератури іранської діаспори загалом, роман Аббаса Маруфі майже не був предметом наукового аналізу в українському літературознавстві. Наявні праці (зокрема, дослідження А. Моллаахмаді Дехагі, Т. Маленької, О. Суровцевої, Н. Вишневської) порушують теми міграції, ідентичності та мовної поліфонії в літературі іранських авторів, однак питання художньо-стильової структури та міфопоетики "Симфонії мертвих" залишаються маловивченими (Маленька, 2024; Моллаахмаді Дехагі, 2021; Вишневська, 2021). Серед іранських дослідників творчість А. Маруфі досліджували С. Шейхлу, Х. Ардестані Ростамі, Е. Азар (Sheykhlou, Ardestani Rostami, & Azar, 2021), Н. Талебі

(Talebi, 2020), Г. Яварі (Yavari, 2000), Ю. Азізі (Azizi, 2010) тощо.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є аналіз композиційної структури, художньої мови та символічного виміру роману "Симфонія мертвих" у контексті іранської діаспорної літератури. Для досягнення мети поставлено такі завдання: 1) охарактеризувати тематику й жанрову специфіку сучасної іранської діаспорної прози; 2) дослідити життєвий і творчий шлях Аббаса Маруфі; 3) виявити основні сюжетні лінії й образну систему роману; 4) проаналізувати систему персонажів і авторську концепцію світу; 5) дослідити символіку, міфологічні мотиви та міжтекстуальні зв'язки.

Об'єкт дослідження – роман Аббаса Маруфі "Симфонія мертвих". Предмет дослідження – ідейно-художня своєрідність творчості А. Маруфі в романі "Симфонія мертвих".

Методи

У процесі дослідження застосовано комплексний підхід, що включає: літературознавчий аналіз – для вивчення тематики, образів і стилістичних засобів; міфологічний аналіз – для виявлення алюзій на перські міфи, зокрема порівняння мотивів роману з образами "Шагنامه"; історико-культурний метод – для реконструкції соціального та політичного тла, на якому відбуваються події твору; семіотичний аналіз – для інтерпретації символів і знакової системи роману.

© Маленька Тетяна, Потапов Дмитро, 2025

Матеріал дослідження – оригінал тексту роману "Симфонія мертвих" перською мовою, наукові праці з іранської літератури ХХ ст., критичні статті про творчість Аббаса Маруфі, міфологічні джерела.

Результати

1) Охарактеризувати тематику й жанрову специфіку сучасної іранської діаспорної прози.

Після Ісламської революції 1978–1979 рр. ситуація в Ірані істотно змінилась. Наслідками для літератури стали політичні ув'язнення та жорстка цензура. Станом на 2021 р. в Ірані налічувалось 593 політичні в'язні. Усі майбутні публікації мають пройти перевірку у Міністерстві культури та ісламської орієнтації. Звіди вони або отримують ліцензію до друку, або потрапляють у чорний список. Цензура розповсюджується не лише на політичну, а й на наукову та художню перськомовну літературу. Заборони є ще більш жорсткими на іншомовні книги. Це лише мала частина наслідків приходу ісламського режиму до влади. Письменникам стало небезпечно творити, якщо їхні погляди не збігалися з баченням імама. У зв'язку з цим, для можливості писати, розвиватися й просто для власної безпеки багато письменників змушена була залишити територію країни. Найчастіше з Ірану емігрували до США, Канади, Австралії та країн Європи (переважно Франція, Німеччина) (Вишневіська, 2021). Перша хвиля еміграції почалась в 1970-х рр., особливо під час Ісламської революції 1979 р. Тоді іранці найбільше переселялись до США. Друга хвиля еміграції припадає на 1990-ті рр. На цей раз іранці почали освоювати і Європу (Karimi, & Vuceljus, 2018). Навіть в умовах вигнання, ці письменники та письменниці змогли знайти новий дім і продовжити свою літературну діяльність, створюючи шедеври, що здобули визнання на міжнародній арені.

Твори письменників іранської діаспори відображають глибокий психологічний, культурний і політичний контекст, властивий їхньому досвіду еміграції та життю в нових країнах. Такі імена як Джавад Джавагері, Багіс Нахджавані, Далія Софер, Шокуфе Азар, Салар Абдо, Оттесса Мошфег і Негар Джаваді та багато інших стали символами високої літературної майстерності. У своїх творах вони порушують складні питання, які стосуються життя в Ірані, правління країни, а також ідентифікацію іранської діаспори. Ці письменники у своїх творах змальовують багатогранність людських дол, відображаючи теми еміграції, ідентичності, культурного конфлікту, політичного тиску та пошуку свободи. Дж. Джавагері, Б. Нахджавані та Далія Софер у своїх романах і оповіданнях ставлять перед читачами складні моральні й етичні питання, пов'язані із втратою, самотністю та боротьбою за гідне життя.

З іншого боку, Шокуфе Азар та Салар Абдо зосереджуються на політичних і соціальних аспектах життя в Ірані та в діаспорі, використовуючи свої романи як засіб критики суспільних негараздів і змін. Оттесса Мошфег і Негар Джаваді у своїх творах досліджують внутрішній світ героїв, їхні психологічні й емоційні конфлікти, відтворюючи відчуття ізоляції й нудьги, які часто супроводжують досвід еміграції та життя в новому культурному середовищі.

Література іранської діаспори відіграє важливу історичну участь в іранській літературі загалом. Одні емігранти пишуть, щоб пам'ятати своє коріння та зберегти історичну ідентичність. Інші – борються зі стереотипами про їхній народ. Загалом представники іранської діаспори часто звертаються до історії та традицій у своїх творах (Fotouhi, 2012).

Одними з найпоширеніших жанрів сучасної іранської діаспори є мемуари та автобіографії. Популярність

мемуарів для письменників діаспори пояснюється як терапевтичний засіб проти мовчання і гноблення на їхній батьківщині. Це також утопічний процес, при якому спогади формують і обговорюють новий тип ідентичності в середовищі діаспори. Також мемуари популярні серед західних читачів через традиції американського орієнталізму та історії про полон. Це завжди добре продавалось. Стверджувалось, що паратексти та соціально-політичні умови потрібні були для оформлення цих книг. Мемуари надають простір для висловлювання людей, яких замовчують, дозволяючи їм стати суб'єктами, що говорять (Fotouhi, 2012). Ці оповіді часто досліджують теми переміщення, культурної гібридності та боротьби за самовизначення в еміграції. Такі роботи, як "پرسپولیس" ("Персеполіс") Марджане Сатрапі та "لولیتاخوانی در تهران" ("Читання Лоліти в Тегерані") Азар Нафісі, є яскравими прикладами, які викликають широкий резонанс у західній аудиторії завдяки своїй інтроспективній і викривальній природі.

За попереднім підрозділом можна зробити висновок, що найпоширенішим жанром є роман. Художня література діаспорних іранських авторів часто заглиблюється в складні питання ідентичності, приналежності та передачі культурної пам'яті між поколіннями. Ці твори часто переплітають особисті історії із ширшими історичними та політичними наративами. Такі автори, як Шагрнуш Парсіпур і Жасмін Дарзнік, романи, щоб глибоко досліджувати ці теми, висвітлюючи унікальні проблеми, із якими стикаються іранські іммігранти та їхні нащадки (Talattof, 2023).

Оповідання також набули популярності серед іранських діаспорних письменників. Ці стислі наративи ефективно охоплюють фрагментований і часто швидкоплинний характер досвіду іммігрантів. Збірки коротких оповідань, наприклад ті, які відредагувала Персіс Карім у "Let Me Tell You Where I've Been" ("Дай мені сказати тобі де я була"), об'єднують різноманітні голоси, які відображають багатогранну природу іранської діаспори.

Деякі автори експериментують із формою та структурою оповіді, поєднуючи елементи художньої літератури, мемуарів і поезії для створення гібридних літературних творів. Цей експеримент відображає фрагментований і багатогранний досвід діаспорного життя, ламаючи традиційні кордони, щоб більш достовірно представити їхні складні реалії (Talattof, 2023).

2) Дослідити життєвий та творчий шлях Аббаса Маруфі.

Аббас Маруфі (عباس معروفی) (17 травня 1957 – 1 вересня 2022) – іранський письменник і журналіст. Народився в Тегерані в багатій родині, коли йому було сім років, родина переїхала до нового будинку, а малого залишили з бабусею. Через самотність і віддаленість від сім'ї хлопець ще змалку почав писати й цікавитися літературою. У школі вивчав математику, але в Тегеранському університеті обрав драматичні мистецтва. Близько 11 років Аббас був учителем літератури в середніх класах у Тегерані. 1967 р. узяв участь у конкурсі оповідань журналу "کیهان" ("Всесвіт підлітків") і посів перше місце. Першим учителем письма хлопця був Мохаммад Мохаммад Алі – член Спілки письменників Ірану. Через нього він познайомився з Мохаммадом Алі Сепанлу – відомим як "поет Тегерана" та Гоушангом Голшірі – письменником і редактором журналу "کارنامه" ("Karname"). Ці знайомства зрештою призвели до членства в Спілці письменників Ірану та його подальшого знайомства з Ахмедом Шамлу, Бакіром Пархамом та іншими (Abbas Maroufi).

Перша збірка оповідань була опублікована в Тегерані 1980 р. під назвою "روبروی آفتاب" ("Перед сонцем").

Через кілька років, з виходом роману "Симфонія мертвих" у 1989 р., Аббас Маруфі став відомим. Багатий

смак, чудова фантазія і красномовна мова цієї книги привернули увагу критиків, які високо оцінили її і поставили на чільне місце в сучасній літературі. Літературні шанувальники звернули увагу на молодого письменника, який не мав великого імені чи видатного походження, але його складна ментальність і зрілий вираз свідчили про унікальний талант. У цьому романі А. Маруфі ефективно використовує техніку потоку свідомості. Йому було не більше 32 років, і він працював над своїм романом протягом п'яти років. Цей твір підкорив як критиків, так і читачів, закріпивши за А. Маруфі репутацію видатного письменника сучасної іранської літератури.

Аббас Маруфі, спираючись на свій авторитет і завдяки відносно сприятливій атмосфері, створеній призначенням Мохаммеда Хатемі (سید محمد خاتمی) на посаду міністра культури та ісламської орієнтації, восени 1989 р. почав видавати журнал "گردون" ("Gardun"). Незабаром цей журнал став одним з найуспішніших літературних видань із широкою аудиторією, і в ньому співпрацювали багато сучасних письменників. У межах цього журналу було засновано видавництво "گردون" ("Gardun") і премію "قلم زرین گردون" ("Gardun Golden Pen"), які мали значний вплив на підтримку й розвиток молодих письменників. Однією з ключових ініціатив журналу було відновлення діяльності Асоціації іранських письменників. Засідання третьої сесії Асоціації розпочалися в 1990 р. і сприяли публікації тексту "ما نویسندگانی" ("Ми автори") у 1994 р. Публікація "گردون" ("Gardun") викликала незадоволення серед консервативних сил, що спричинило численні проблеми та юридичні переслідування А. Маруфі. Стиль і діяльність А. Маруфі суперечили очікуванням іранського уряду, що призвело до постійного тиску на нього, судового переслідування й арешту. У 1991 р. його викликали до Революційного суду за звинуваченням у підбурюванні радикальних сил, і суддя Ходжатул Іслам Агаї засудив його до смертної кари. А. Маруфі провів рік у страху за своє життя, поки вирок не був скасований апеляційним судом. Після виправдання й понад річного призупинення журнал відновив своє видання з квітня 1993 р. і продовжував працювати до березня 1995 р., хоча юридичні проблеми не припинялися. У 1995 р., після безперервних скарг від газет "کيهان" ("Кейган"), "کيهان هوایی" ("Кейган-е Хаваї") і "حزب الله" ("Хезболла") з Тегеранського університету у трьох судах, А. Маруфі був засуджений до бичування, ув'язнення й заборони писати на два роки. Він також зазначив, що команда Саїда Емамі переслідувала його протягом трьох-чотирьох років, маючи намір усунути письменників-дисидентів. Урешті-решт, побоюючись за своє життя, А. Маруфі зміг втекти із країни, домовившись про це. 11 березня 1995 р. він був змушений покинути Іран.

Спочатку А. Маруфі поїхав до Пакистану, а потім переїхав до Німеччини, де зупинився в будинку Генріха Белля в Дюрени, Північний Рейн-Вестфалія, де перебував протягом семи місяців, а потім переїхав до Берліна разом із родиною. Будинок Генріха Белля був літнім будинком Генріха Теодора Белля (1917–1985), якого вважають одним із найвидатніших письменників Німеччини після Другої світової війни. З моменту свого відкриття в червні 1991 р. він був притулком і стипендіальним домом для авторів і художників з усього світу (Maroufi, 2024). Однією з таких стипендій Аббас і користувався у "Домі Генріха Белля" і працював у цьому будинку менеджером поки там перебував. Після цього він не цурався нічого, щоб заробити на життя. Деякий час працював нічним менеджером готелю. Шкільний друг Аббаса Маруфі, Мегді Шоджаї, писав: "Аббас взагалі не збирався їхати. Він

використав усе своє терпіння та наполегливість, щоб залишитися, але рішучість цієї сторони вигнати його була догматичною. Йому довелося вибирати між вбивством і втечею. Третього шляху не було" (Biography of Abbas...).

Деякі його твори перекладено арабською, німецькою, англійською, французькою мовами. Окрім "Симфонії мертвих" письменник написав такі романи: "فریدون سه پسر داشت" ("У Ферейдуна було три сини"), "تماما مخصوص" ("Абсолютно особливий"), "نوب شده" ("Розплавлений"), "سال بلوا" ("Рік потрясіння"), "پیکر فرهاد" ("Тіло Фаргада") та ін. У США вийшла його остання збірка оповідань "عطر یاس" ("Аромат жасмину"). У 2007 р. "Симфонію мертвих" було перекладено англійською. З 2003 і 2006-х рр. відповідно почав вести поетичний і політичний вебблоги.

У вересні 2019 р. Аббас Маруфі зізнався, що хворий на рак. 10 вересня 2022 р. хвороба здолала його у віці 65 років. Похований у Берліні (Abbas Maroufi).

3) Виявити основні сюжетні лінії й образну систему роману.

Під час створення "Симфонії мертвих" на текстуру часу та простору вплинула наративно-міфічна та п'ятиетапна структура твору: перший етап – брати народжуються в домі батька Джабера; другий етап – брати й донька сім'ї відокремлені від дому та один від одного емоційно та реально (заміжжя Аїди); третій – вигнання Айдін змушений покинути дім через жорстокість батька і брата, і Урган також відходить від його наказів; четвертий етап, спокута Айдіна спочатку повертається в дім батька, а потім у вічну могилу, а Урган несвідомо повертається в дитинство; п'ятий – відродження життя Айдіна продовжує його донька Ельміра.

"Симфонія мертвих" відкривається історією Авеля і Каїна, що прогнозує події, які відбудуться під час розповіді. У двох аспектах ця відправна точка звертається до наративістського погляду: по-перше, роман переймає те, що було передано йому в спадок, і передає його прийдешнім поколінням з новим виглядом, спроектованим з первинної історії про нинішнє становище людей у стані війни. Це ставить під сумнів формування не/автентичного Я, яке народжується в сучасний час, але має те саме минуле та шлях, що розкривається через історію Авеля та Каїна. Книга адаптує історію таким чином, щоб вона ставала важливою для сучасної людини, викликаючи запитання та вимоги. По-друге, питання моралі та гріха, братерства і любові, сім'ї та особистості приходять до нового розуміння, яке вимагає відповіді від читачів і людей.

Роман є розповіддю про занепад сім'ї Ургані з шести осіб: جابر (Джабер) – батько, (ім'я невідоме) – мати, یوسف (Юсуф) – старший син, آیدین (Айдін) – другий старший син, آیدا (Аїда) – сестра-близнюк Айдіна, اورهان (Урган) – молодший син.

Дії відбуваються в Ардебілі, що на північному заході Ірану, після Другої світової війни, і це розповідь про останні 24 години життя Ургана Ургані; він і його брат Айдін є останніми живими членами родини Ургані. Батьки померли після багатьох років болю та страждань, а сестра-близнюк Айдіна, Аїда, покінчила життя самогубством з невідомих причин. Урган, молодший брат, уже вбив одного зі своїх братів, Юсуфа, і одержимий ідеєю вбити Айдіна, який колись був поетом, а тепер, будучи отруєним Урганом, втратив здоровий глузд і блукає напівзруйнованими кав'ярнями на береги Шурабі, невеликого солоного озера поблизу Ардебіла (Maroufi, 2024).

Історія розгортається в надзвичайно холодний день, коли Урган закриває свою крамничку, бере мотузку та вирушає до Шурабі, щоб знайти Айдіна й задушити його. У ці останні 24 години Урган, виходячи на вулицю з

наміром вбити Айдіна, одночасно заглиблюється у своє минуле, намагаючись раціоналізувати свій вчинок. Як минуле переплітається з темою, структурою та місцем дії роману, голоси мертвих наповнюють останні години життя Ургана. Роман завершується трагічною сценою його смерті в солоному озері.

"و طناب جوری سیخ و صاف بر بالای آب نزدیک سرش مانده بود که هر کس می دید می گفت: مردی خود را در آب حلق آویز کرده است."

"А мотузка залишилася на воді біля його голови так, що кожен, хто її бачив, казав: Чоловік повісився у воді" (Maroufi, 2008, p. 350).

Основна сюжетна лінія – розподіл спадщини батька між синами. У "Симфонії мертвих" батько заповідає розділити все порівну між Айдіном і Урганом, але з погляду Ургана, такий розподіл несправедливий, оскільки він багато працював у майстерні, а Айдін продовжував свою освіту й особисті бажання водночас.

"داد زدم دنگ، من دوازده سال توی این خراب شده جان کندهام، تو چی میفهمی."

"Я голосно кривнув, я в цьому зруйнованому житті 12 років, що ти знаєш?" (Maroufi, 2008, p. 26)

Цю лінію ми також можемо побачити і в історії про Іраджа в "Шагنامه". Тут Ферейдун (батько) ділить царство між своїми трьома дітьми, але Салам і Тур заздять, що батько залишив найкращу частину країни, Іран, молодшому синові Іраджу. Старші брати здійснюють бунт, вбиваючи Іраджа. У "Симфонії мертвих" Урган також постійно думає про те, як усунути Айдіна з дороги та заволодіти всім багатством свого батька. Урган не вимовив ім'я Айдіна жодного разу, що яскраво показує його ставлення до брата. Можна сказати, Аббас Маруфі скористався історією про Іраджа для побудови конфлікту між братами, але він змінив акценти, створивши власну структуру. Якщо в "Шагنامه" прихильністю батька користується молодший син, то у "Симфонії мертвих" навпаки, старший син користується прихильністю матері, а батько його не любить (Sheykhlou, Ardestani Rostami, 2021, p. 256).

Старий Ферейдун оплакує Іраджа, і в "Симфонії мертвих" Айдіна оплакує його мати. Вона постійно каже: "تو به کی رفتهای؟ آیدین من کجاست؟ صداهای جر خوردن پارچه را به یاد آمد میآورد."

"До кого ти пішов? Де мій Айдін? Його голос нагадує шурхіт тканини" (Maroufi, 2008, p. 20).

У "Симфонії мертвих" Урган завжди заздрить чарівності та популярності Айдіна:

"مشتریهایی ما با آنکه میدانستند من دوازده سال سابقه دارم اما یک راست میرفتند سراغخوئی. خیال میکردند من شاگردم و بدتر، آن زنهای نکستی بودند که وقتی قیافهش را میدیدند بند دلشان پاره میشد با چادر و چاقچور میآمدند ولی میدیدندش رب و روب از پادشاهان میرفت. وامیدادند: حیف از شما که هنوز زن نگرفتهاید."

"Незважаючи на те, що наші клієнти знали, що я маю 12 років досвіду, вони звикли звертатися прямо до нього. Вони думали, що я його учень, і що ще гірше, вони були тими потворними жінками, у яких, коли вони бачили його обличчя, їхні серця розривалися, вони приходили в чадрах, але коли вони його бачили, вони зовсім забули про це. Вони сподівалися: "Шкода, що ти ще не взяв дружину"" (Maroufi, 2008, p. 28).

У кінці історії з "Шагنامه" після поділу царства Ферейдуна між синами й ревнощів двох братів до Іраджа та його смерті, Ферейдун знайшов служницю на ім'я Магафрід у палаці Іраджа, яка була вагітна його сином. І Магафрід народила дочку, яка вийшла заміж за племінника Ферейдуна – Пашангу, і в них народився Манучер, який був дуже схожий на Іраджа. Він убив Салама і Тору та став спадкоємцем престолу. Манучер символізує продовження роду Іраджа (Sheykhlou, Ardestani Rostami,

2021, p. 257). Так само, як і у "Симфонії мертвих", народження Ельміри, доньки Айдіна, стає причиною знищення Ургана. Ураховуючи подібність між історією Маруфі та історією Іраджа в "Шагنامه", з тією відмінністю, що покоління Айдіна продовжує дівчина, можна зробити висновок, що Маруфі використовує цю міфологічну структуру й обирає жінку як символ продовження роду.

Історія про Іраджа – не єдиний приклад, де ми можемо простежити зв'язок "Симфонії мертвих" із "Шагنامه". Аббас Маруфі має критичний і реформаторський погляд на міф про Кавоса і Судабе, де, серед інших незаперечних подібностей між двома історіями, ми можемо згадати, як Айдін пішов до пана Мірзаяна та відвідав його до підвалу церкви й історію Кавоса та його ув'язнення в Хамаварані та закоханість у Судабе. Проте в романі історія зазнала метаморфоз і фактично Ссурмеліна приховує Айдіна. Біджан і Маніжа схожі на Айдіна та Ссурмеліну в "Симфонії мертвих". Тоді, коли Айдін працює на пана Мірзаяна і знайомиться із Ссурме, (скорочено від Ссурмеліна) він стає таким же, як Біджан. Найкраща сцена, яка підтверджує це твердження – коли Ссурмеліна (як правильно?) (Маніжа) відвідує його щодня, коли Айдін (Біджан) перебуває в підвалі церкви, щоб втекти від хаосу часу (Sheykhlou, Ardestani Rostami, 2021, p. 259–260).

Вимушене переховування Айдіна в підвалі церкви схоже на ув'язнення Біджана в колодязі, а присутність Ссурмеліни щочоночі, яка кидає йому газети через вікно на даху, схожа на присутність Маніжи біля колодязя Біджана та носіння їхні для нього. У цій аналогії Айдін поміщений на місце Біджана, а Ссурмеліна – на роль Маніжи. Ссурме та Маніжа обидві іноземки, а підвал церкви схожий на колодязь.

"روزنامه یا کتابی که سورمه برای آیدین میرد نقش غذای روحی او را دارد: از آن پس آیدین تمام روز را به شوق یک دیدار آنی کار می کرد که سورمه شبیه مشجر سقف را میگشود و تمامی خستگی آیدین را بر زمین می گذاشت. دیداری که انگار دریا را به تلاطم و امیداشت زمان را کند می کرد و شور و عشقی پنهانی در دل آیدین میپروراند هفته ها و ماه ها گذشت و او خانواده اش را از یاد برد شعرهایش را به کلی فراموش کرد و باز لاغر و لاغرتر شد. یک روز کار و در پایان روز یک لحظه دیدار دیدار چشمهایی به رنگ عسل."

"Газета чи книга, яку Ссурме бере для Айдіна, є його духовною їжею: після цього Айдін працював увесь день із хвилюванням миттєвої зустрічі, коли Ссурме відкрила скло стелі й виклала всю втому Айдіна на підлогу. Зустріч, яка, здавалося, сколихнула море, сповільнила час і зародила в серці Айдіна таємну пристрасть і кохання. Минали тижні й місяці, і він забував свою сім'ю, геть забував свої вірші й ставав усе рідшим. Робочий день і в кінці дня мить зустрічі медових очей" (Maroufi, 2008, p. 198).

Одним із значущих кульмінаційних моментів історії є те, де вірші Айдіна спалює його батько, побоюючись, що вони можуть бути фашистською пропагандою. Цей момент в історії розкриває не лише те, що вважається мораллю автентичності під час війни, а й класичне зіткнення між батьком і сином у перській літературі. Визначним прикладом останнього є битва в "Шагنامه" між Рустамом і Сограбом, також зображена у поемі Метью Арнольда "Сограб і Рустам" (1853). Для Айдіна поезія діє як "зразкова істота". У межах того, що називають "експресивістською онтологією", що у своєму вираженні дозволяє сутностям показати себе такими, якими вони є, тоді як воно саме як горизонт зрозумілості стає справді самим собою. Прихильність до поезії дозволяє Айдіну прийти до автентичного розуміння себе і свого шляху. Це не є особистим зусиллям, а радше відповіддю на епохальні вимоги нового способу буття та розуміння того, що є (Sheykhlou, & Ardestani Rostami, 2021, p. 261).

Прийняття на себе зобов'язань – це не просто стрибок у невідоме, а відповідь на зовнішній заклик, що вимагає від нас відповіді. У хворобливому діалозі зі своєю дружиною Айдін оплакує ностальгію за минулим, коли поезія давала йому напрям і чітке бачення життя. Втрата поетичного Я для нього є не просто втратою улюбленого об'єкта, а дезорієнтацією через відсутність того, що забезпечувало йому курс життя та ідентичність, із якою він був удома у світі. Роман дає нам опис втраченого відчуття світу, дивовижного вигляду дому, що нагадує почорнілу утробу, у якій людина не цього світу, а "первісних людей", викинута зі свого контексту та ідентичності. За відсутності напрямку та вимогливості до обтяжливого характеру буття і світу розкривається "тиха" і "монотонна" нота в симфонії, що лише виє, що щось або "хтось був відсутній".

Зламаний Айдін залишає будинок і влаштовується телею на лісопилку, після чого знаходить притулок у церкві, щоб робити дерев'яні рами. Там він зустрічає Ссурме і вирішує не повертатися до своєї сім'ї так довго, як зможе. Зневірена родина шукає його протягом трьох років, але знаходить лише після звістки про самогубство Аїди. На тлі таких конфліктів у родині Ургані питання про мораль батька й автентичність Айдіна стають актуальними.

Поезія забезпечує для Айдіна простір, у якому найбільше вимагається бути автентичним. У поезії Айдін знаходить новий горизонт розуміння свого світу і самого себе, що формує його ідентичність як конкретного агента. Втрата такого відкриття зводить його з розуму. В останньому розділі книги всі члени родини Ургані померли, окрім Ургана, який бажає смерті Айдіна. Урган потопав у веселоощах і розпачі, не знайшовши свого божевільного брата. Циркулярність цієї події повторює домінуючу ноту в симфонії сім'ї, де завжди домінує нота проєктивна, але її поєднання з іншими створює суттєву відмінність.

У книзі немає жодної відповіді про те, що сталося з Айдіном, вказуючи на те, що з його втратою ідентичності як поета, Айдін, літературно й образно, втрачається у світі книги і читачів. Відсутність цієї ключової ноти останнього розділу симфонії відчувається найгостріше, але помічається дуже непомітно. Смерть Айдіна може бути аналогічною смерті пастуха в історії, про яку ми не знаємо нічого, крім того, що вона випромінює неминучість приналежності до свого небуття.

4) Проаналізувати систему персонажів і авторську концепцію світу.

Сім'я Ургані складалась із шести осіб: جابر (Джабер) – батько, (ім'я невідоме) – мати, یوسف (Юссуф) – старший син, آیدین (Айдін) – другий старший син, آیدا (Аїда) – сестра-близнюк Айдіна, اورهان (Урган) – молодший син.

Джабер – патріарх родини Ургані, суворий і авторитарний чоловік. Ім'я для нього підбрано неспроста, адже جابر з перської означає "гнітючий, тиран". Він дотримується традиційних цінностей і вимагає від своїх дітей беззаперечного послуху. Його страх перед змінами й новими ідеями призводить до конфліктів із синами, особливо з Айдіном, який мріє про інше життя. Джабер вважає себе відповідальним за моральне й духовне здоров'я родини, але його методи часто є жорстокими та репресивними.

Мати (ім'я не вказане) – тиха і покірна жінка, яка завжди підтримує чоловіка. Вона – типова домогосподарка, яка підтримує порядок у домі та дбає про дітей. Її мовчазна підтримка Джабера та небажання вступати в конфлікти створюють дистанцію між нею та дітьми. Вона символізує традиційну жіночу роль в іранському суспільстві.

Юссуф – старший син родини, який виконує батьківські вказівки й намагається відповідати його

очікуванням. Він – типовий "хороший син", який намагається тримати родину разом і підтримувати її стабільність. Проте його підпорядкування батьковій волі робить його несамостійним і залежним від Джабера. Від символічної ця залежність переростає у фактичну, коли Юссуф, імітуючи парашутиста, стрибає з даху, калічиться та до кінця життя стає недієздатним.

Айдін – другий син, бунтар і поет. Він протистоїть батькові та його консервативним поглядам. Айдін мріє про свободу та самовираження, що призводить до постійних конфліктів з батьком. Його поетична душа і прагнення до автентичності роблять його вразливим, але й сильним у своїй боротьбі за особисту свободу. Айдін символізує творчу енергію та пошук сенсу життя. У "Симфонії мертвих" Айдін дуже схожий і близький до Сіаваша: жінки легко закохуються в нього. Проте він байдужий до них і це неодноразово простежується на сторінках роману.

"به نظر می آمد با جوانهای هم سن و سال خودش متفاوت است. هر چه کمتر به دیگران توجه میکرد بیشتر دنبالش بودند."

"Він ніби відрізнявся від своїх однолітків. Чим менше він звертав увагу на інших, тим більше вони йшли за ним" (Maroufi, 2008, p. 158).

Мати Айдіна, яка здивована небажанням свого сина до жінок, призначає вдові на ім'я Форузан перевірити Айдіна, тому Форузан знайшла можливість підійти до Айдіна у його кімнату та поговорити з ним, запрошуючи до себе додому. До того ж, сон матері Айдіна дуже схожий на випробування вогнем на чистоту Сіаваша. У цьому сні Айдін і Форузан миються серед полум'я.

Айдін у цьому романі, незважаючи на те, що він виглядає дуже сучасним, насправді має міфологічне підґрунтя. Згідно з даними сучасних досліджень, його характер сформувався на основі міфологічних характеристик Сіаваша та Іраджа. Айдін дуже схожий на Сіаваша з погляду багатьох його особистих характеристик, але в оповіді та тому, що йому представлено, його можна порівняти з Іражем (Sheykhlu, Ardestani Rostami, 2021, p. 257).

Аїда – сестра-близнюк Айдіна, яка розділяє його погляди та підтримує брата у його конфліктах із батьком. Вона чутлива й емоційна, і часто виступає як посередник між членами родини. Її зв'язок з Айдіном є дуже сильним, вони розуміють одне одного з півслова. Аїда представляє жіночу версію пошуку особистої ідентичності в умовах патріархального суспільства.

У "Симфонії мертвих" Урган, молодший син родини Ургані, зображений як персонаж, який втілює цінності та прагнення свого консервативного батька Джабера. Він найбільше хоче продовжити справу батька, тому й ім'я для нього підбрано вдале. Таке, що майже збігається з прізвиськом – Урган Ургані. На відміну від свого брата Айдіна, який мріє про літературні заняття й інтелектуальну свободу, Урган міцно вкорінений у практичному та матеріалістичному світі, який побудував його батько. Урган зображений як слухняний син, який беззаперечно бере на себе обов'язки сімейного бізнесу. Він прагматичний і бачить світ у чорно-білих тонах, віддзеркалюючи жорсткий світогляд свого батька. Ця відданість сімейному бізнесу робить його улюбленим сином, і він охоче приєднується до цінностей свого батька, навіть якщо це означає придушення власної індивідуальності та мрій.

Відносини Ургана з його братом Айдіном напружені, оскільки Урган не розуміє й не підтримує пристрасть Айдіна до поезії та літератури. Цей брак розуміння призводить до значних конфліктів між братами, відображаючи ширшу тему традиції проти сучасності, яка проходить крізь увесь роман. Дотримання Урганом суворих принципів свого батька зрештою сприяє трагічній розв'язці сім'ї Ургані. Протягом усього роману персонаж Ургана

ілюструє труднощі відповідності традиційним очікуванням у мінливому світі, висвітлюючи особисті та сімейні конфлікти, які виникають через такий тиск (Maroufi, 2024).

5) Дослідити символіку, міфологічні мотиви та міжтекстуальні зв'язки.

У "Симфонії мертвих" Айдін неначе фенікс – неодноразово згорає та відроджується. Спершу Джабер підпалює книги Айдіна, а вдруге – його кімнату. Однак Айдін щоразу відроджується, як фенікс, після того, як його речі підпалюють. До того ж, Урган спалює душу Айдіна і зводить його з розуму. Проте мудрість і знання Айдіна не зникли, і вони народилися в образі доньки Ельміри. Ба більше, Аїда, сестра-близнюк Айдіна, також має свідому та символічну поведінку, як міфічний фенікс. Хоча вона самоспалюється, коли помирає і стає прахом, то залишає іншого фенікса як пам'ять, свого сина Сограба, щоб слідувати її шляхом. Обраний період Ірану є свідком усіх видів внутрішніх і зовнішніх агресій і зрад і він повністю знищений і спалений, але в кінці роману і зі знищенням нечистої сили Ургана народження Ельміри може бути символом життя і продовження. Нехай життя Ірану буде як фенікс.

Одним із образів, які А. Маруфі хоче повторити, щоб ще більше нагадати про атмосферу вічного міфу про братерство, є крик ворона, який можна почути в усіх рядках цього роману: коли Урган іде на цвинтар, ворон є свідком його присутності. Це використання ворон з Урганом на кладовищі є посиланням на історію про Авеля і Каїна:

"درختهای بی برگ گورستان پر از کلاغ بود و کلاغ های سیاه خدا گروه گروه در لایلهای شاخه جوری نشسته بودند که آدم خیال میکرد در گورستان تماشاخانه ای برپاست."

"Безлисті дерева цвинтаря були повні ворон, а чорні божі ворони сиділи купками в гілках так, що думалося, що на цвинтарі театр" (Maroufi, 2008, p. 315).

Автор надає ворону в цій історії символічну роль і вважає, що ворона, яка в народних уявленнях є символом донощика, у "Симфонії мертвих" перетворилася на очі та вуха деспотичного уряду. Скрізь, де ворони знаходять ознаки життя, ворони кричать деспотичним правителям, попереджаючи про посилення холодної задухи, нав'язаної суспільству.

Окрім того, що симфонія мертвого ворона згадує історію братовбивства Каїна, вона набула соціального забарвлення та має символічну форму. Дуже важливою в цьому романі є міфологічна роль "метелика". Цей приклад є одним із найважливіших частин роману про персонажа Ссурмеліні, і його пояснення може допомогти прояснити значну частину історії.

"یک روز جلوی کلیسا نشسته بودم به باغچه نگاه میکردم. آن روز باغچههای حیاط و کلیسا پر از پروانههای آبی و زرد بود. آن روز اگر کسی به من میگفت که روی کتفم دو بال درآوردهام تعجب نمیکردم. چون آمادگیاش را داشتم که به موجود دیگری تبدیل شوم."

"Одного разу я сиділа перед церквою і дивилась на сад. Того дня сади двору й церкви були повні синіх і жовтих метеликів, якби хтось сказав мені, що в мене на плечі два крила, я б не здивувалась, тому що я була готова перетворитися на іншу істоту" (Maroufi, 2008, p. 228).

Багато дослідників, які аналізували роман "Симфонія мертвих", критикували невизначеність смерті Ссурмеліні, а деякі з них припускали її смерть, враховуючи народження дочки Ельміри. Єдина точність і порівняльне дослідження цієї історії з міфом, який визначає точну причину смерті Ссурме – це згадка про метеликів у дворі саду та церкви, а також відчуття присутності двох крил на її плечі, підтверджують, що вона сама перетворилася на метелика Парване – символ душі жінки, яка народила, а у відомому романі він точно відповідає персонажу Ссурме. Метелики народжуються хробаками,

окрилюються, літають і залишають своє потомство у вигляді хробаків.

Сурме теж залишила свою новонароджену доньку. Метелики проходять через неймовірний процес, який називається метаморфозою, і є символом змін і метаморфоз, і, незважаючи на короткий термін життя, вони мають необхідний час для розмноження. Роман "Симфонія мертвих" розповідає історію метаморфози Ссурмеліні в метелика, яка у її короткому житті вшановує дитину Ельміру. Ссурмеліна Айдін і Ельміра, незважаючи на свої відмінності, насправді є єдністю. Вони фундаментальні і представляють "ні". У "Симфонії мертвих" Урган є символом вовка, і в кінці історії він показує свою природу.

Якщо раніше образи ворон і снігів заповнювали простір роману, то наприкінці роману знадвору і зсередини чути вовче виття Ургана, спочатку підкреслюється голос вовків зовні. Виття стає все ближчим й ближчим, поки воно не виривається зсередини Ургана із його звирячого горла:

"کجایی، آیدین؟ فریاد از ته گلو ی حیوانی سرگشته بود، انگار از درد ناله میکرد و یا زوزه میکشید. گرگها هر دم نزدیکتر میشدند."

Де ти, Айдін? Крик був із самого дна тварини, наче вона стогнала або вила від болю. Вовки підходили ближче (Maroufi, 2008, p. 318).

Тому саме вовк вважається метафорою самого Ургана.

Перший і найвидатніший спільний елемент іранських наративів варто знайти у вірі в дуальність у принципах добра і зла та постійній боротьбі між ними, а в інтерпретації Каззазі, "розбіжності, що Єдиний із стародавніх вірувань народу Ірану є земля: згідно з писанням Саркараті, основною характеристикою іранських міфологічних наративів є віра в дуальність, яка по-різному і у формі протиставлення осіб, людей, місця і обидва наративи отримують шанс проявитися". Письменники часто наголошують на конфлікті між добром і злом у своїх творах. Іноді це добро і зло має зовнішній вигляд і проявляється через аналіз персонажів, а іноді воно проявляється у свідомості та психіці героїв. У "Симфонії мертвих" можна побачити обидва ці прояви у стосунках між братами (Biography of Abbas...).

Дискусія і висновки

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Аббас Маруфі вважається важливим представником сучасної іранської діаспорної літератури, який значно вплинув на розвиток цього напрямку. Його творчість відзначається глибоким розумінням іранської історії, культури та суспільства. Твори А. Маруфі охоплюють широкий спектр тем, від роздумів про смерть і пам'ять до соціальних проблем і політичних репресій. Ця різноманітність дозволяє автору розширювати межі діаспорної прози та збагачує літературну картину Ірану та його еміграції. А. Маруфі використовує різні літературні прийоми, такі як текучий потік свідомості та нестандартний наратив, що надає його творам особливої естетичної якості і глибини. Переклади творів А. Маруфі сприяють міжкультурному обміну й розширюють аудиторію його творчості. Це сприяє зближенню іранської культури зі світом і сприяє культурному діалогу. Поза написанням художніх творів, А. Маруфі активно займався редакційною та видавничою діяльністю, що сприяло підтримці іранських письменників у вигнанні та поширенню їхніх творів.

2. Структура роману проходить через п'ять етапів: народження братів у сімейному домі, емоційне та фактичне відокремлення членів сім'ї, непокоя синів перед батьком, повернення братів у стан до моменту перед конфліктом, відродження Айдіна через його доньку Ельміру. Основні конфліктні лінії роману – це конфлікт

братів через спадщину, що схожий на історію про Іраджа з "Шагنامه", а також конфлікт синів з батьком. Айдін хоче йти своїм шляхом, а батько йому це забороняє, Урган навпаки ж хоче піти стопами батька, але вважає, що той чинить з ним несправедливо.

3. Герої роману "Симфонія мертвих" Аббаса Маруфі відображають різні аспекти іранського суспільства. Джабер – суворий батько, що символізує гнітючі традиційні цінності. Його жорстокі методи виховання призводять до конфліктів з дітьми, особливо з Айдіном, який прагне свободи і самовираження. Мати – тиха і покірна домогосподарка, яка підтримує порядок у домі і дбає про дітей. Її мовчазна підтримка чоловіка створює дистанцію між нею та дітьми, що символізує традиційну жіночу роль в іранському суспільстві. Юсуф, старший син, намагається відповідати очікуванням батька, що робить його несамостійним і залежним від Джабера. Його сліпа відданість призводить до трагічного каліцтва, що символізує його залежність від батька. Айдін – другий старший син, бунтар і поет, прагне свободи і самовираження. Його конфлікти з батьком відображають боротьбу між традицією і сучасністю. Айдін символізує творчу енергію та пошук сенсу життя. Аїда, сестра-близнюк Айдіна, підтримує брата в конфліктах з батьком. Її чутливість і емоційність роблять її важливим посередником між членами родини, а зв'язок з Айдіном є дуже сильним. Урган, молодший син, втілює цінності та прагнення свого консервативного батька Джабера. Він прагматичний і відданий традиційним цінностям, що робить його антиподом Айдіна і сприяє трагічній розв'язці в романі.

4. Роман "Симфонія мертвих" висвітлює складні соціальні й культурні проблеми Ірану у другій половині XX ст. крізь призму сімейних взаємин, моралі та гріха. Автор вдало поєднує історичні події з внутрішньою боротьбою головних героїв, що розкриває складний характер сучасного іранського суспільства. У романі використовуються різноманітні символи: метелики, вовки, сон і вогонь, які відображають певні ідеї, стани або концепції. Наприклад, метелики можуть символізувати зміну, метаморфозу та відродження, водночас виступаючи як метафора душі. Роман містить численні алюзії до перських міфів, зокрема до "Шагنامه", що додає глибини тексту й дозволяє розкрити додаткові шари його смислу. Міфологічні мотиви сприяють розумінню й інтерпретації твору в контексті іранської культурної спадщини. Зв'язок роману з іншими літературними творами, зокрема з "Шагنامه", показує, що Маруфі не лише використовує традиційні міфологічні мотиви, але і переосмислює їх у контексті сучасної іранської літератури. Роман висвітлює важливість родинних зв'язків і вплив суспільства на індивідуальну свободу та самовираження. Сім'я стає центральним елементом твору, який відображає не лише внутрішні суперечності, але й ширші соціокультурні проблеми Ірану в епоху, що змінюється.

Перспективи подальшого дослідження цієї теми вбачаємо в дослідженні й інших романів, написаних Аббасом Маруфі, та в порівнянні його творів з іншими представниками діаспори. Загалом, подальше дослідження творчості Аббаса Маруфі має великий потенціал для розуміння теперішньої ситуації іранської прози діаспори та іранського суспільства загалом.

Внесок авторів: Тетяна Маленька – концептуалізація, методологія; написання (перегляд і редагування); Дмитро Потапов – формальний аналіз; валідація даних, написання (оригінальна чернетка).

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Azizi, Y. (2010). ...Iran otoceny zaližno zavisio z usix bokiv. *Vsesvit*, 1–2. <https://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/682/41/>
- Вишневецька, Н. (2021). Боротьба теократії проти незгодних: журналісти та письменники-політв'язні Ірану. *Чутомомо*. <https://chytomo.com/borotba-teokratii-proti-nezhodnykh-zhumalisty-ta-pysmennyky-politv-iazni-iranu/>
- Маленька, Т. Ф., & Суровцева, О. Ю. (2024). Сучасна жіноча проза іранської діаспори: проблематика та жанри. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 1(30), 54–64. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2024.30.08>
- Моллаахмادی Дехагі, А. (2021). *Фемінний дискурс іранської прози XX – початку XXI століття* [Дис. канд. філол. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка]. НРАТ. <https://nrat.ukrntei.ua/searchdoc/0421U102446/>
- Abbas Maroufi. *Prabook*. <https://prabook.com/web/abbas.maroufi/2541706>
- Fotouhi, S. (2012). *Ways of being, lines of becoming: A study of post-revolutionary diasporic Iranian literature in English* [Doctoral dissertation, University of New South Wales, Australia. ENSWorks. <https://doi.org/10.26190/unsworks/15527>
- Karimi, A., & Bucerius, S. M. (2018). Colonized subjects and their emigration experiences: The case of Iranian students and their integration strategies in Western Europe. *Migration Studies*. Vol. 6. Issue 1, 1–19. <https://doi.org/10.1093/migration/mnx033>
- Talattof, K. (2023). *Routledge Handbook of Post-Classical and Contemporary Persian Literature*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315124230>
- Talebi, N. (2020). 33 essential works of fiction by Iranian writers. *Literary Hub*. <https://lithub.com/35-essential-works-of-fiction-by-iranian-writers/>
- Maroufi, A. (2024). *Symphonie der Toten*. Sujeat verlag.
- Yavari, H. (2000). *Samfoni-e mordagan: first novel (1989) by Abbas Maroufi, fiction writer and the founder and editor of the periodical Gardun*. Encyclopædia Iranica. <https://www.iranicaonline.org/articles/samfoni-e-mordagan>
- <https://www.ketabrah.ir/author/16872>
- زندگینامه عباس معروفی. کتابراه. <https://www.ketabrah.ir/author/16872>
- شیخلو، سیهیل. ارشدانی رستمی، حمیدرضا. آذر، اسماعیل. (2021). تحلیل شخصیت‌ها، مفاهیم اسطوره‌ای و انواع آن در رمان "سمفونی مردگان". *انبیاء عرفانی و اسطوره‌شناسی*. سال هفدهم زمستان ۱۴۰۰، شماره ۴۵. ص. ۲۴۹–۲۷۹. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jmmqlq/Article/1050842>
- معروفی، عباس. (2008). سمفونی مردگان. تهران: انتشارات ققنوس. ص. ۳۶۹.

References

- Abbas Maroufi. *Prabook*. <https://prabook.com/web/abbas.maroufi/2541706>
- Azizi, Y. (2010). ...Iran is surrounded by an iron curtain from all sides. *Vsesvit*, 1–2 [in Ukrainian]. <https://www.vsesvitjournal.com/old/content/view/682/41/>
- Biography of Abbas Maroufi. *Ketabrah*. Retrieved from [in Persian]. <https://www.ketabrah.ir/author/16872>
- Fotouhi, S. (2012). *Ways of being, lines of becoming: A study of post-revolutionary diasporic Iranian literature in English*. [PhD Doctorate Thesis, University of New South Wales, Australia]. ENSWorks. <https://doi.org/10.26190/unsworks/15527>
- Karimi, A., & Bucerius, S. M. (2018). Colonized subjects and their emigration experiences: The case of Iranian students and their integration strategies in Western Europe. *Migration Studies*, Vol. 6, Issue 1, 1–19. <https://doi.org/10.1093/migration/mnx033>
- Malenka, T., & Surovtseva, O. (2024). The issues of modern women's prose of Iran and the Iranian diaspora. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Oriental languages and literatures*, 1(30), 54–64 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2024.30.08>
- Mollaahmadi Dehaghi, A. (2021). *Feminine discourse of Iranian prose of the XX – early XXI century* [Doctoral dissertation of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv]. NRAT [in Ukrainian]. <https://nrat.ukrntei.ua/searchdoc/0421U102446/>
- Maroufi, A. (2008). *Symphony of the Dead*. Ghoghnus [in Persian].
- Maroufi, A. (2024). *Symphony of the Dead*. Sujeat verlag [in German].
- Sheykhlou, S., Ardestani Rostami, H. & Azar, E. (2021). The Analysis of Characters and Mythological Concepts in "Symphony of the Dead". *Mytho-Mistic Literature*. Vol. 17 (65). 249–279. Retrieved from [in Persian]. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jmmqlq/Article/1050842>
- Talattof, K. (2023). *Routledge Handbook of Post-Classical and Contemporary Persian Literature*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315124230>
- Talebi, N. (2020). 33 essential works of fiction by Iranian writers. *Literary Hub*. <https://lithub.com/35-essential-works-of-fiction-by-iranian-writers/>
- Vyshnevska, N. (2021). The theocracy's fight against dissent: Iranian journalists and writers as political prisoners. *Chytomo*. <https://chytomo.com/borotba-teokratii-proti-nezhodnykh-zhumalisty-ta-pysmennyky-politv-iazni-iranu/> [in Ukrainian].
- Yavari, H. (2000). *Samfoni-e mordagan: first novel (1989) by Abbas Maroufi, fiction writer and the founder and editor of the periodical Gardun*. Encyclopædia Iranica. <https://www.iranicaonline.org/articles/samfoni-e-mordagan>

Отримано редакцією журналу / Received: 03.07.25
Прорецензовано / Revised: 21.07.25
Схвалено до друку / Accepted: 29.10.25

Tetiana MALENKA, PhD (Philol.), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0009-0007-0016-4602
e-mail: t.malenka@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Dmytro POTAPOV, Master's Student
ORCID ID: 0009-0000-4779-2584
e-mail: potapow.dima01@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

IDEOLOGICAL AND ARTISTIC INDIVIDUALITY OF ABBAS MAROUI'S CREATIVITY IN THE NOVEL "SYMPHONY OF THE DEAD"

Background. The study is devoted to the work of Abbas Maroufi, a representative of Iranian diaspora literature, which reflects social, cultural and psychological processes in Iranian society. The relevance is due to the need to understand this literature as a component of the world literary process and the lack of its analysis in the Ukrainian academic environment. The goal is to identify the ideological and artistic specificity of the novel "Symphony of the Dead" in the context of problems of identity, myth and cultural memory.

Objectives. The following questions were raised within the framework of the study: 1) What artistic means form the semantic depth of the novel? 2) How is the problem of personal and collective identity represented in the work? 3) What mythologemes and archetypes underlie the figurative system of the novel? 4) What role does the structure of the symphony play in the compositional organization of the text?

Methods. The material for the study was Abbas Maroufi's novel "Symphony of the Dead". The analysis was carried out through sequential reading and thematic grouping of text elements. The literary method helped to determine the genre and style features of the work. The historical and cultural approach made it possible to identify the influence of social and political contexts. Mythological analysis was used to interpret images associated with the Iranian tradition. The semiotic method allowed to establish symbolic codes and deep meanings of the work.

Results. It was established that "Symphony of the Dead" is built on the principle of polyphony, where each section is the voice of a separate character. This allows the author to explore trauma, internal conflict, the theme of art and lack of freedom. The main images are formed around the mythologies of the victim, the double brother, the figure of the father as the bearer of traditional power. The work combines modernist artistic forms with deeply rooted Iranian symbolism, conveying the crisis of human identity between tradition and freedom.

Conclusions. The study provided answers to key questions regarding the artistic nature of the novel. Abbas Maroufi combines mythological structures, symbolism, and modernist techniques to create a narrative about internal struggle, social pressure, and the search for self-expression. "Symphony of the Dead" embodies individual tragedy as a carrier of collective cultural memory and represents a new form of Iranian diasporic literature. The practical significance lies in the inclusion of the work in academic circulation and the promotion of intercultural dialogue.

Keywords: Iranian prose, cultural identity, modernism, archetype, mythologeme, family drama, intertextuality, symbolic structure.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.